SVEIKATOS PRIEŽIŪROS PASLAUGŲ, TEIKIAMŲ ASMENIMS, SERGANTIEMS CUKRINIU DIABETU, PRIEINAMUMO IR KOKYBĖS RODIKLIŲ IR JŲ STEBĖSENOS 2025 M. REZULTATŲ APŽVALGA

Vadovaujantis Sveikatos priežiūros paslaugų, teikiamų asmenims, sergantiems cukriniu diabetu, prieinamumo ir kokybės rodiklių ir jų stebėsenos tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2021 m. kovo 23 d. įsakymu Nr. V-619 „Dėl Sveikatos priežiūros paslaugų, teikiamų asmenims, sergantiems cukriniu diabetu, prieinamumo ir kokybės rodiklių ir jų stebėsenos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Aprašas), Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – VLK), Higienos institutas (toliau – HI) ir HI Sveikatos stiprinimo centras pateikė sveikatos stiprinimo, cukrinio diabeto (toliau – CD) rizikos veiksnių profilaktikos CD paslaugų kokybės rodiklių, asmens sveikatos priežiūros paslaugų, teikiamų asmenims, sergantiems CD prieinamumo ir kokybės rodiklių 2025 m. reikšmes.

Pažymėtina, kad nuo 2026 m. vasario 11 d. įsigaliojo nauja Aprašo redakcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2026 m. vasario 10 d. įsakymu Nr. V-124 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2021 m. kovo 23 d. įsakymu Nr. V-619 „Dėl Sveikatos priežiūros paslaugų, teikiamų asmenims, sergantiems cukriniu diabetu, prieinamumo ir kokybės rodiklių ir jų stebėsenos tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – įsakymas). Įsakymu pakeisti ar patikslinti kai kurie asmens sveikatos priežiūros paslaugų, teikiamų asmenims, sergantiems CD prieinamumo ir kokybės rodikliai (toliau – rodikliai). Šioje apžvalgoje pateikiamos 2025 m. rodiklių reikšmės. 2020-2024 m. rodiklius galima rasti Sveikatos apsaugos ministerijos interneto svetainėje adresu: 2024 m. CD kokybės rodiklių ir jų stebėsenos rezultatų apžvalga.pdf

SVEIKATOS STIPRINIMO, CD RIZIKOS VEIKSNIŲ PROFILAKTIKOS PRIEINAMUMO CD PASLAUGŲ RODIKLIAI

Sveikatos stiprinimo programos, skirtos širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto profilaktikai (toliau – Programa), patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2014 m. rugsėjo 22 d. įsakymu „Dėl Sveikatos stiprinimo programos, skirtos širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto profilaktikai, organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (aktuali redakcija nuo 2022 m. liepos 1 d.) duomenų apžvalga už 2025 m. parengta pagal HI Sveikatos stiprinimo centro pateiktus duomenis.

Remiantis Savivaldybių visuomenės sveikatos biurų pateiktais 2025 m. Sveikatos stiprinimo programos, skirtos širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto profilaktikai, efektyvumo vertinimo ataskaitų duomenimis, 2025 m. Programą pradėjo 7 108 ir baigė 4 515 asmenų. Palydinus su 2024 m., 2025 m. dalyvių skaičius ženkliai padidėjo (2024 m. pradėjo 4 902 ir baigė 3 532 asmenys).

Pagal Programos organizavimo tvarkos Aprašą, Programą baigusiais asmenimis laikomi asmenys, kurie dalyvavo ne trumpiau kaip 80 proc. visų Programos užsiėmimų trukmės.

1 lentelė. Programą baigusių asmenų sveikatos rodiklių pokyčiai Lietuvoje 2025 m.

Rodiklio pavadinimas	Rodiklio reikšmė, asmenų, kurie atsakė „taip“, vnt.	Rodiklio reikšmė, asmenų, kurie atsakė „taip“, proc.
Sumažėjo kūno masės indeksas	1 135	25 %
Sumažėjo liemens apimtis	1 031	23 %
Sumažėjo arterinis kraujo spaudimas	951	21 %

Padidėjo fizinis aktyvumas	2 245	50 %
Padidėjo daržovių ir vaisių vartojimas	2 146	48 %
Sumažėjo druskos vartojimas	1 589	35 %
Sumažėjo riebaus maisto vartojimas	1 882	42 %
Sumažėjo saldaus maisto vartojimas	1 678	37 %
Sumažėjo rūkymas	333	7 %
Sumažėjo alkoholio vartojimas	528	12 %
Pagerėjo savijauta	2 189	48 %

APIBENDRINIMAS

Apibendrinus Programą baigusių dalyvių užpildytus klausimynus nustatyta, kad 2025 m. didžiausia jų dalis nurodė šių rodiklių pagerėjimą: padidėjusio fizinio aktyvumo (50 proc.), padidėjusio daržovių ir vaisių vartojimo (48 proc.), pagerėjusios savijautos (48 proc.) ir sumažėjusio riebaus maisto vartojimo (42 proc.); bendrai mitybos rodiklių pagerėjimą nurodė 40 proc. visų Programą baigusių dalyvių. Mažiausią pagerėjimą nurodė žalingų įpročių rodiklių – 10 proc.: rūkymo sumažėjimą 7 proc., o alkoholio vartojimą – 12 proc., tačiau žalingų įpročių mažinimas ir priklausomybių prevencija nėra šios Programos pagrindinis tikslas, joje dalyviai tik trumpai supažindinami su rūkymo ir alkoholio vartojimo žala sveikatai. Siekiant priklausomybių mažinimo ir prevencijos tikslų yra vykdomos atskiros tikslinės, ilgalaikės prevencinės programos.

Įvertinus 2025 m. bendrą Programą pradėjusių ir baigusių asmenų skaičių matyti, kad iš viso Lietuvoje Programą pradėjo 7 108 asmenys, o baigė 4 515 asmenys, arba 63,5 proc. visų Programą pradėjusių dalyvių. Šis rodiklis skirtingose savivaldybėse svyravo nuo 35 proc. iki 100 proc.

2015–2025 m. laikotarpiu, stebima Programos dalyvių skaičiaus didėjimo tendencija. 2025 m. palyginus su 2024 m., Programą baigusių asmenų skaičius padidėjo net 983 asmenimis, t.y. 28 proc.

Apibendrinus Programą baigusių dalyvių užpildytus klausimynus nustatyta, kad 2025 m. didžiausia jų dalis pokyčius deklaravo padidėjusio fizinio aktyvumo (50 proc.), padidėjusio daržovių ir vaisių vartojimo (48 proc.), pagerėjusios bendros savijautos (48 proc.) ir sumažėjusio riebaus maisto vartojimo (42 proc.) rodiklių; bendrai mitybos rodiklių pagerėjimą pažymėjo 40 proc. visų Programą baigusių dalyvių.

Daugiau informacijos galima rasti HI interneto svetainėje adresu: Sveikatos stiprinimo programa, skirta širdies ir kraujagyslių ligų bei cukrinio diabeto profilaktikai - Higienos institutas

PIRMINĖS IR SPECIALIZUOTOS ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS CD PASLAUGŲ PRIEINAMUMO IR KOKYBĖS RODIKLIAI

2 lentelė. Pirminės ir specializuotos asmens sveikatos priežiūros CD paslaugų prieinamumo ir kokybės rodikliai 2025 m.

Eil. Nr.	CD paslaugų rodiklio pavadinimas	Siektina CD paslaugų rodiklio reikšmė	CD paslaugų rodiklio reikšmė 2025 m.	Duomenų apie pasiektas CD paslaugų rodiklių reikšmes teikėjas
I.	**CD paslaugų prieinamumo rodikliai**			
1.	**Sveikatos stiprinimo, CD rizikos veiksnių profilaktikos prieinamumo CD paslaugų rodiklis**			
	Asmenų, baigusių mokymus pagal Sveikatos stiprinimo	Daugiau kaip	4 515	HI

	programą, skirtą širdies ir kraujagyslių ligų bei CD profilaktikai, skaičius per kalendorinius metus	1300 asmenų per metus (siekiama CD paslaugų rodiklio didėjimo).		
2.	**Pirminės asmens sveikatos priežiūros CD paslaugų prieinamumo rodikliai**			
2.1.	Moterų, kurios kalendoriniais metais pagimdė (toliau – gimdyvės) ir kurioms nėštumo metu buvo atliktas gliukozės tolerancijos mėginio (toliau – GTM) tyrimas, dalis (proc.)	Vykdoma stebėsena, kai siekiama nustatyti siektinas CD paslaugų rodiklio reikšmes.	57,02 %	VLK
2.2.	Asmenų, kuriems teiktos paslaugos dėl CD diagnozės ir kuriems bent vieną kartą buvo ištirta glikozilinto hemoglobino koncentracija kraujyje (toliau – HbA1c), dalis (proc.)	100 %	88,26 %	VLK
3.	**Specializuotos asmens sveikatos priežiūros CD paslaugų prieinamumo rodikliai**			
3.1.	Asmenų, kuriems teiktos paslaugos dėl 1 tipo CD, kito patikslinto ir nepatikslinto CD, kurie hospitalizuoti dėl ūmių CD komplikacijų (hipoglikemijos, diabetinės ketoacidozės, hiperosmosinės būklės ir kt.), kai stacionarinio gydymo metu ši būklė nurodyta kaip pagrindinė diagnozė, dalis (proc.)	Vykdoma stebėsena, kai siekiama nustatyti siektinas CD paslaugų rodiklio reikšmes.	3,81 %	VLK
3.2.	Asmenų, kuriems teiktos paslaugos dėl 2 tipo CD, kurie hospitalizuoti dėl ūmių CD komplikacijų (hipoglikemijos, diabetinės ketoacidozės, hiperosmosinės būklės ir kt.), kai stacionarinio gydymo metu ši būklė nurodyta kaip pagrindinė diagnozė, dalis (proc.)	Vykdoma stebėsena, kai siekiama nustatyti siektinas CD paslaugų rodiklio reikšmes.	0,19 %	VLK
3.3.	Vaikų, kuriems teiktos paslaugos dėl 1 tipo CD diagnozės ir kuriems	100 %	80,52 %	

	suteikta bent viena gydytojo vaikų endokrinologo konsultacija, dalis (proc.)			
3.4.	Suaugusiųjų, kuriems teiktos paslaugos dėl 1 tipo CD, kuriems suteikta bent viena gydytojo endokrinologo konsultacija, dalis (proc.)	100 %	48,60 %	
3.5.	Asmenų, kuriems teiktos paslaugos dėl 2 tipo CD, kuriems atlikus bent vieną HbA1c nustatymą, kai atlikto tyrimo rezultato reikšmė neatitiko individualizuotos tikslinės HbA1c reikšmės, suteikta bent 1 gydytojo endokrinologo arba gydytojo vaikų endokrinologo konsultacija, dalis (proc.)	80 %	44,71 %	VLK
4.	**Slaugytojo diabetologo paslaugų prieinamumo rodikliai**			
4.1.	Asmenų, kuriems per paskutinių 5 metų laikotarpį pirmą kartą teiktos paslaugos dėl CD ir kuriems per 3 mėnesius nuo pirmą kartą teiktos paslaugos dėl CD suteikta slaugytojo diabetologo konsultacinė paslauga, į kurią įeina ir paciento mokymas (toliau – slaugytojo diabetologo paslauga), dalis (proc.)	Vykdoma stebėsena, kai siekiama nustatyti siektinas CD paslaugų rodiklio reikšmes.	25,25 %	VLK
4.2.	Asmenų, kuriems teiktos paslaugos dėl CD ir kuriems suteikta slaugytojo diabetologo paslauga, dalis (proc.)	Vykdoma stebėsena, kai siekiama nustatyti siektinas CD paslaugų rodiklio reikšmes.	7,61 %	VLK
II.	**CD paslaugų kokybės rodikliai**			
5.	**Sveikatos stiprinimo, CD rizikos veiksnių profilaktikos CD paslaugų kokybės rodikliai**			
5.1.	Ugdymo įstaigas lankančių asmenų, kuriems nustatytas antsvoris, dalis (proc.)	Vykdoma stebėsena, kai siekiama nustatyti siektinas CD paslaugų rodiklio reikšmes.	14 %	HI

5.2.	Ugdymo įstaigas lankančių asmenų, kuriems nustatytas nutukimas, dalis (proc.)	Vykdoma stebėsena, kai siekiama nustatyti siektinas CD paslaugų rodiklio reikšmes.	6 %	HI
6.	**Pirminės asmens sveikatos priežiūros CD paslaugų kokybės rodikliai**			
6.1.	Asmenų, kuriems teiktos paslaugos dėl 2 tipo CD, kuriems suteikta HbA1c nustatymo paslauga, kurios HbA1c reikšmė atitinka individualizuotą tikslinę HbA1c reikšmę, dalis (proc.)	80 %	50,17 %	VLK
6.2.	Asmenų, kuriems teiktos paslaugos dėl 1 tipo CD, kuriems ne mažiau kaip 1 kartą suteikta HbA1c nustatymo paslauga, kurios HbA1c reikšmė atitinka individualizuotą tikslinę HbA1c reikšmę, dalis (proc.)	Vykdoma stebėsena, kai siekiama nustatyti siektinas CD paslaugų rodiklio reikšmes.	21,37 %	VLK
7.	**Specializuotos asmens sveikatos priežiūros CD paslaugų kokybės rodikliai**			
7.1.	Asmenų, kuriems teiktos paslaugos dėl CD ir kurie hospitalizuoti dėl diabetinės pėdos ir (ar) angiopatijos, dalis (proc.)	Vykdoma stebėsena, kai siekiama nustatyti siektinas CD paslaugų rodiklio reikšmes.	1,33 %	VLK
7.2.	Asmenų, kuriems teiktos paslaugos dėl CD ir kuriems atlikta apatinės galūnės (toliau – kojos) ar jos dalies amputacija, dalis (proc.)	Vykdoma stebėsena, kai siekiama nustatyti siektinas CD paslaugų rodiklio reikšmes.	0,38 %	VLK
7.2.1.	Asmenų, kuriems teiktos paslaugos dėl CD ir kuriems atlikta aukšta kojos ar jos dalies amputacija, dalis (proc.)	Vykdoma stebėsena, kai siekiama nustatyti siektinas CD paslaugų rodiklio reikšmes.	0,16 %	VLK
7.2.2.	Asmenų, kuriems teiktos paslaugos dėl CD ir kuriems atlikta žema kojos ar jos dalies amputacija, dalis (proc.)	Vykdoma stebėsena, kai siekiama nustatyti siektinas CD paslaugų rodiklio reikšmes.	0,27 %	VLK

HOSPITALIZACIJOS, SERGANČIŲJŲ CD MIRTIES PRIEŽASČIŲ RODIKLIAI

Žemiau pateikiami HI duomenys apie sergančiųjų CD hospitalizacijų ir mirties priežasčių rodiklius.

3 lentelė. Vaikų ir suaugusiųjų hospitalizacijų dėl 1 tipo CD (E10 ligos kodas pagal TLK-10-AM) ir jo komplikacijų skaičius, tenkantis 100 000 vaikų ir suaugusiųjų sergančių 1 tipo CD.

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Siektina CD paslaugų rodiklio reikšmė	CD paslaugų rodiklio reikšmė 2025 m.
1.	**Sergančiųjų CD hospitalizacijos rodikliai**		
1.1.	Vaikų, kuriems pirmą kartą nustatytas 1 tipo CD, hospitalizuotų dėl ligos, pagal TLK-10-AM žymimos kodu E10 (aktyvusis gydymas), skaičius, tenkantis 100 000 gyv.	Vykdoma stebėsena, kai siekiama nustatyti siektinas CD paslaugų rodiklio reikšmes.	Naujai susirgusių CD E10 – 167; Hospitalizuota su E10 (aktyvus gydymas) – 141; rodiklis 100 000 naujai susirgusių – 84431,1.
1.2.	Vaikų, kuriems 1 tipo CD nustatytas anksčiau, hospitalizuotų dėl ligos, pagal TLK-10-AM žymimos kodu E10 (aktyvusis gydymas), skaičius, tenkantis 100 000 gyv.	Vykdoma stebėsena, kai siekiama nustatyti siektinas CD paslaugų rodiklio reikšmes.	Anksčiau susirgusiųjų CD E10 – 1012; Hospitalizuota su E10 (aktyvus gydymas) – 435; rodiklis 100 000 anksčiau susirgusių – 42984,2.
1.3.	Suaugusiųjų hospitalizacijų dėl 1 tipo CD (pagal TLK-10-AM žymimo kodu E10) ir jo komplikacijų skaičius, tenkantis 100 000 suaugusiųjų, sergančių 1 tipo CD	Vykdoma stebėsena, kai siekiama nustatyti siektinas CD paslaugų rodiklio reikšmes.	Sergančiųjų CD E10 – 8451; Hospitalizuota su E10 (aktyvus gydymas) – 1071; rodiklis 100 000 sergančiųjų – 12673,1. Hospitalizuota su kitom ligom, kai E10 lydinti liga (aktyvus gydymas): I21–I22 – 25, rodiklis 100 000 sergančiųjų – 295,8; I20 ir I23–I25 – 33/390,5; I50 – 22/260,3; I60–I62, I64 – 9/106,5; I63 – 13/153,8; I70–I74 – 6/71,0; N04 ir N18–N19 – 42/ 497,0.
1.4.	Suaugusiųjų hospitalizacijų dėl 2 tipo CD (pagal TLK-10-AM žymimo kodu E11) ir jo komplikacijų skaičius, tenkantis 100 000 suaugusiųjų, sergančių 2 tipo CD	Vykdoma stebėsena, kai siekiama nustatyti siektinas CD paslaugų rodiklio reikšmes.	Sergančiųjų CD E11 –166742 Hospitalizuota su E11 (aktyvus gydymas) – 3413; rodiklis 100 000 sergančiųjų – 2050,1. Hospitalizuota su kitom ligom, kai E11 lydinti liga (aktyvus gydymas)

			I21–I22 – 1074, rodiklis 100 000 sergančiųjų – 644,1; I20 ir I23–I25 – 1780/1067,5; I50 – 2144/1285,8; I60–I62, I64 – 139/83,4; I63 – 1428/856,4; I70–I74 – 376/225,5; N04 ir N18–N19 – 360/215,9.

4 lentelė. Sergančiųjų CD mirties priežasčių rodiklis.

Rodiklio pavadinimas	**Siektina CD paslaugų rodiklio reikšmė**	**CD paslaugų rodiklio reikšmė 2025 m.**
Mirčių skaičius, tenkantis 100 000 sergančiųjų CD (pagal TLK-10-AM žymimu kodais E10–E14), kai CD buvo pagrindinė mirties priežastis arba kai pagrindinė mirties priežastis buvo kita liga ar sveikatos sutrikimas, o CD nurodytas kaip gretutinė liga	Nenustatoma.	Sirgusių diabetu ir mirusių skaičius (SVEIDRA) – 66592. Sergančių CD skaičius 174240, rodiklis 100 000 sergančiųjų 3783,3 Mirusiųjų skaičius su nurodyta diabeto diagnoze pagal Mirties priežasčių registrą – 4407 Sergančių CD skaičius 174240, rodiklis 100 000 sergančiųjų 2529,3. Iš visų sirgusių diabetu ir mirusių (6592): E10–E14 - 607/rodiklis 100 000 sergančiųjų 348,4; C00–C96 – 1254/719,7; I00–I99 – 3392/1946,7; I20–I25 – 2077/1192,0; I50 – 9/5,2; I60–I64, I69.0–I69.4, I70–I74 – 530/304,2; N18–N19 –13/7,5; V00-Y89 – 198/113,6.